

Horik den Førstes udenrigspolitik

AF

NIELS LUND

Udenrigspolitik i klassisk forstand har til formål at varetage staternes interesser over for hinanden.¹ Den er staternes forsøg på at nå eller fremme deres nationale mål. Nikolaj Petersen definerer i artiklen herom i *Den Store Danske Encyklopædi* begrebet som »stater politik over for omverdenen«, og dens mål bestemmes som »dels indflydelse over de ydre omgivelser, dels autonomi i forhold til dem«.² Danmarks udenrigspolitik har, skriver Hans-Henrik Holm i samme leksikon, »som mål at fremme dansk sikkerhed, at skaffe størst mulig økonomisk velfærd samt at fremme danske værdier vedrørende ret og uret«.³ Udenrigspolitik udspilles mellem stater, den forudsætter da eksistensen af stater og at deres interesser og mål kan defineres. Når politikken kommer til kort, søges målene nået ved hjælp af krig. Militærteoretikeren Karl von Clausewitz er ofte citeret for den udtalelse, at krig blot er en fortsættelse af politikken med andre midler – andre har vendt det om til, at politik blot er en fortsættelse af krigen med andre midler. At tale om dansk udenrigspolitik i en tid, hvor Danmark endnu langtfra kan kaldes en stat,⁴ og hvor ingen havde monopol på at knytte forbindelser med udlandet, kan derfor umiddelbart synes temmelig futilt.

Dette er ikke stedet at overveje forholdet mellem udenrigspolitik, international politik og transnational politik i vikingetiden eller at søge at betragte disse fænomener i samme periode under en teoretisk synsvinkel. Det er jeg ingenlunde kvalificeret til. Ambitionen er alene at vise, at der forud for det første stykke dansk udenrigspolitik i betydning

¹ Nærværende afhandling udgør en forelæsning holdt i serien *Fakultetets Fredags Forelæsninger* på Københavns universitet den 28. september 2001. Den har i noget omfang beholdt forelæsningsens form og præg, men er udvidet med en grundigere behandling af begivenhederne i 845.

² *Den Store Danske Encyklopædi*, 19, 444.

³ *Den Store Danske Encyklopædi*, 4, 467.

⁴ Jvf. Esben Albrectsen, 700-1523, *Dansk Udenrigspolitik Historie 1*, red. Carsten Due-Nielsen m. fl. (2001), 13.

gen »staters politik over for omverdenen«, som de fleste vil kunne komme på, Knud den Stores forhandlinger med Konrad II, førtes en dansk politik over for omverdenen, som både udviser veldefinerede mål og tyder på en høj grad af information om modparten som grundlag for danske initiativer og respons. Den udfoldede sig imidlertid under det vilkår, at den danske »regering«, eller kongemagten, ikke havde monopol på forbindelser med udlandet, men måtte tage hensyn til indlandske konkurrenter.

Den første danske konge, der umiddelbart synes at repræsentere udenrigspolitik i traditionel forstand, som varetagelse af mellemstatslige relationer, må være Knud den Store. Han deltog i påsken 1027, på et tidspunkt hvor han herskede over Danmark og England – og hævdede at herske over nordmændene og en del af sveerne – i Konrad IIs kejserkroning i Rom og traf i den forbindelse nogle aftaler med kejseren af en vis rækkevidde for hans lande og undersætter. Det beretter han selv om i et brev til sine engelske undersætter: »... Lad det også blive kendt for jer, at der under selve påskefesten fandt en stor sammenkomst sted mellem høje notabiliteter, det vil sige paven, kejser Konrad og alle fyrster fra Monte Gargano helt op til dette vort nære hav, og at de mødte mig med hæder og skænkede mig kostbare gaver. Navnlig blev jeg af kejseren hædret med forskellige værdifulde sager, både i form af guld- og sølvpokaler, kostelige kåber og dragter. Jeg talte selv med nævnte kejser og med hr. paven og med de fyrster, som var tilstede, om de behov som befolkningen i hele mit kongerige, både engelske og danske, havde, om at de måtte blive tilstået billigere lov og større sikkerhed på deres vej til Rom, og at de ikke skulle hindres af så mange barrierer på vejen eller tynge af uretfærdige afgifter. Kejseren billigede disse krav, ligeså kong Rudolf [af Burgund, 993-1032], som i høj grad sidder inde med bestyrelsen af disse toldsteder, og alle fyrsterne fastslog nu gennem bestemmelser, at mine mænd, både købmænd og pilgrimme nu uden hindring fra grænsevagter og toldopkrævere kan rejse sikkert til Rom og tilbage derfra i fred og under lovens beskyttelse. Jeg beklagede mig desuden over for Hans Hellighed og udtrykte min misfornøjelse med, at mine ærkebisper tynge af de umådelige pengesummer, som kræves af dem, når de efter sædvane søger pavestolen for at modtage palliet, og det blev besluttet, at dette ikke mere skulle ske. Alle de krav, som jeg til gavn for mit folk stillede til Hans Hellighed, til kejseren, kong Rudolf samt de øvrige fyrster, hvis lande vi må drage gennem for at komme til Rom, efterkom de velvilligt og bekræftede med ed det lovede i overværelse af fire ærkebiskopper, tyve bisper og en talrig mængde grever og

adelige, som dér var til stede. Derfor takker jeg den almægtige inderligt, fordi jeg med held, og så godt jeg formåede det, har ført de ting igennem, som jeg havde ønsket, og har fået mine hensigter igennem...«. ⁵

En dansk og engelsk konge forelægger altså sine forskellige modparter en række problemer, som han ønsker løst for sine undersåtter, for mange toldsteder at betale ved undervejs, fred og lovens beskyttelse for danske og engelske rejsende, lavere afgifter for ærkebispernes pallier, og han får sine krav imødekommet og indrømmelserne nedfældet, må vi antage, i et dokument, som blev beediget af et passende udvalg af tilstedeværende notabiliteter. Problemer for varers og personers frie bevægelighed over Europas mange grænser var de første, der blev aktuelle for en egentlig dansk udenrigspolitik.

Tilsvarende problemer havde allerede halvandet hundrede år tidligere været genstand for forhandlinger mellem danske og tyske konger. I 873 sendte kongerne Halfdan og Sigfred begge bud til Ludvig den Tyskes rigsdage, Sigfred til rigsdagen i Bürstedt lige efter påske »for at sikre freden i grænseegnene mellem dem og saxerne, og for at købmændene, når de gik frem og tilbage mellem de to riger med varer, kunne købe eller sælge dem i fred«, og Halfdan til rigsdagen i Metz i august.⁶ Umiddelbart forekommer det underligt, at to konger skulle sende hver sin delegation til Ludvig om det samme, og derfor uklart, om disse konger repræsenterede den samme kongemagt i Danmark, eller de var rivaler. Fulda-annalerne synes dog at betragte dem som fælleskonger, idet de lader Halfdans delegation tilbyde, at deres herrer, *supradictos scilicet reges*, altså ikke blot Halfdan, ville hylde Ludvig som deres fader.⁷

For vikingetiden og et godt stykke hen i middelalderen er det imidlertid karakteristisk, at flere parter i Danmark plejer kontakter med udlandet, ofte for at forbedre deres position i den indre magtkamp. Kongens kontrol over sit rige rakte ikke til et monopol på at repræsentere det og dets indbyggere over for udlandet.

⁵ Den oldengelske original er tabt og teksten kun overleveret i oversættelse til latin hos Florence of Worcester og William of Malmesbury (§183), som begge fejlagtigt henlægger Knuds rejse til året 1031. *English Historical Documents c. 500-1042*, ed. Dorothy Whitelock (1955), no. 49; 2. ed. (1979), no. 53. Oversættelsen her i det væsentlige efter Florence af Worcesters *Krønike*, overs. Erling Albrechtsen (Odense 1982), 133-34.

⁶ *Annales Fuldenses 873*: Venerunt quoque illuc Sigifridi Danorum regis legati pacis faciendae gratia in terminis inter illos et Saxones positis et ut negotiatores utriusque regni invicem transeuntes et mercimonia deferentes emerent et venderent pacifice; quae omnia rex ex sua parte rata fore promisit. *Quellen zur karolingischen Reichsgeschichte*, dritter Teil, Reinhold Rau. Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters, Freiherr vom Stein Gedächtnisausgabe, Band VII. 1960/1975, 88.

⁷ samme sted.

Man kunne filosofere over, om det er en principiel forskel på udenrigspolitik før den egentlige statsdannelse og efter, at der var flere aktører på hver side. Også i moderne tider kender man i mange lande parter, som samarbejder med fremmede parter, folk som synes, at regeringens venner burde regnes for fjender. De kan samarbejde med parter, som af regeringen regnes for fjender, og så kaldes de forrædere eller femte-kolonne-folk. Eller de kan forfølge interesser på tværs af landegrænserne, som man i sin tid så den internationale arbejderbevægelse gøre, med det erklærede mål at sætte nationerne ud af spillet, og som andre organisationer gør i den hensigt at styrke eller supplere den officielle udenrigspolitik uden egentlig at gå imod den.

Horik I, der er hovedpersonen i denne artikel, har næppe betragtet Harald Klak som forræder og slet ikke som femte-kolonne mand, selv om Harald søgte at detronisere ham med hjælp fra fremmede magter. De var modstandere i en magtkamp, men denne i sig selv turde de have betragtet som legitim. Horik I stod selv i livlig forbindelse med både den frankiske kejser Ludvig den Fromme og med de frankiske konger Karl den Skaldede og Ludvig den Tyske. Han søgte at varetage sine interesser på de betingelser, som nu engang forelå; han havde tilsyneladende klare forestillinger om sine mål, og der kan konstateres en ikke ringe konsistens i hans bestræbelser for at nå dem.

Det sædvanlige billede af forholdet mellem Danmark og frankerne i første halvdel af det niende århundrede udgår grundlæggende fra to kildesteder, hvor frankerne giver udtryk for deres opfattelse af Danmark som udenrigspolitisk modspiller.

Det første stammer fra Einhard, der skrev en biografi af Karl den Store. Han fortæller her om danerkongen Godfred, at »han var så opblæst af forfængeligt håb, at han forestillede sig selv som herre over hele Germanien; også Frisland og Saksen betragtede han ikke som andet end sine egne provinser; sine naboer abodriterne havde han allerede lagt under sit herredømme og gjort dem skatskyldige. Han fablede endda om, at han snart ville komme til Aachen, hvor kejseren holdt hof, med en stor hær.«⁸

En tilsvarende overbærende holdning kom til udtryk over for Godfreds søn Horik mange år senere i Annalerne fra St. Bertin. Her fortælles det, at der i 838 i Attigny, hvor kejser Ludvig den Fromme mødtes med sin søn Karl, vestfrankernes konge, også indfandt sig gesandter fra

⁸ Einhard, *Vita Karoli*, cap. 14. *Quellen zur karolingischen Reichsgeschichte*, erster Teil, Reinhold Rau. Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters, Freiherr vom Stein Gedächtnisausgabe, Band V (1955/1974).

Horik: »De berettede, at Horik på grund af sin troskab mod kejseren havde fanget og ladet henrette *pyratarum in nostros fines dudum irruentium maximos*;⁹ dertil bad han om, at friserne og abodriterne måtte blive overladt til ham. Denne anmodning forekom kejseren så utilbørlig eller upassende, *indecens sive incongrua*, at den blev betragtet med tilsvarende foragt og ignoreret.«

Danerne var altså – også dengang – grundlæggende nogle opblæste narre med helt overdrevne forestillinger om deres adkomst til at blive taget højtideligt af de store. Begge disse kildesteder kan imidlertid vendes på hovedet. Einhard fremstiller ganske vist Godfred som en tom trussel – stort set i hvert fald, han fortsætter nemlig det netop citerede sted sådan: »Og så forfængelige hans udtalelser end var, så afviste man ikke blankt at tro på dem; man var i virkeligheden af den opfattelse, at han godt kunne have gjort noget i den retning, hvis ikke hans tidlige død havde hindret ham deri« – og han fremstiller samtidig Karl den Stores krig mod Godfred som en af Karls fire største og vigtigste krige – og Karl førte så mange og store krige, at det sætter Godfred i et vist perspektiv. Einhard sætter krigen mod ham i bås med krigene mod sakserne, avarerne og langobarderne. I sin lange tid som enekonge, fra 768 til 814, førte Karl så mange krige, at årbøgerne kun for to års vedkommende kan notere, at i dette år førtes der ingen krige!

Det interessante ved forhandlingerne i 838 er heller ikke kejserens arrogante svar til denne barbar fra Nord. Det interessante er Horiks tilbud: her har vi en dansk konge, som i samme periode som vikinger fra Danmark farter rundt og angriber både Frankerriget og England, henvender sig til den frankiske kejser og hævder, at han **på grund af sin troskab mod kejseren, ob imperatoris fidelitatem, havde fanget og ladet henrette *pyratarum in nostros fines dudum irruentium maximos*** »anførerne for – eller de fleste af – de pirater, som allerede i lang tid havde gjort indfald i vore egne«; og så foreslår han, at kejseren skal overlade ham friserne og abodriterne. En dansk konge betegner sig altså som kejserens tro mand, skal vi tro den frankiske fremstilling af begivenhederne, og han samarbejder tilsyneladende med kejseren om bekæmpelse af de vikinger, der gør indfald i Frankerriget.

⁹ Annales Bertiniani, sub anno. *Quellen zur karolingischen Reichsgeschichte*, zweiter Teil, Reinhold Rau. Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters, Freiherr vom Stein Gedächtnisausgabe, Band VI (1969/1972). Rau oversætter »die Anführer der Seerauber ...«, Erling Albrechtsen giver samme mening (*Vikingerne i Franken*, 30), medens Janet Nelson, (*The Annals of St-Bertin*, translated and annotated by Janet L. Nelson. Ninth-Century Histories 1 (Manchester University Press, 1991), 40, gengiver det med »the majority of those pirates...«

Små ti år senere, i 847, sendte kejserens tre sønner og efterfølgere, Lothar, Karl den Skaldede og Ludvig den Tyske, gesandter til Horik med den besked, at »hvis han ikke holdt sine folk fra indfald i de kristne lande, kunne han være sikker på, at de ville påføre ham krig«. ¹⁰

Og så vil Horik gerne have magten over friserne og abodriterne til gengæld for sine tjenester i 838. Man hører næsten ekkoet af Einhard. Godfred havde underlagt sig abodriterne, og Frisland betragtede han som sin egen provins, så der synes at være en form for kontinuitet i fars og søns bestræbelser.

Det var slet ikke enestående, at der gik gesandtskaber mellem de danske og de frankiske konger. I 836 klagede Horik til kejseren over, at nogle af hans udsendinge var blevet dræbt helt vilkårligt ved Köln. Han opnåede også, at kejseren sendte folk afsted til Köln med det ene formål »yderst retfærdigt« at hævne de danske gesandters død. Allerede i 831 havde danerne sendt gesandter til frankerne. De mødte frem på dette års tredje rigsmøde, som foregik i Thionville, sammen med udsendinge fra kaliffen af Bagdad, der ligesom Horiks ambassadører ønskede en traktat med frankerne. Det opnåede begge parter, og så vendte de glade hjem. Hvad traktaten drejede sig om, ved vi desværre ikke; araberne kom muligvis for at lave en alliance med frankerne mod Byzans, som de lå i krig med.

Også i 845 var der livlig diplomatisk aktivitet mellem den danske og flere frankiske konger. Nu var Ludvig den Fromme død, og hans tre sønner havde ved forliget i Verdun i 843 delt riget mellem sig, med Lothar som kransekagefigur og indehaver af kejsertitlen, men uden reel magt over de to brødre i henholdsvis det vestfrankiske rige, Karl den Skaldedes, og det østfrankiske, Ludvig den Tyskes.

I 845 hører vi så, at en vikingehær under anførsel af en vis Regnar nåede frem til Paris, lod sig betale for at forlade den, og derpå forlagde sine plyndringer til kystegnene mellem Seinen og Elben. Der foreligger ganske mange beretninger om begivenhederne i denne forbindelse. De får god spalteplass i annalerne, og hertil kommer fortællingerne om de mirakler, som St. Germain, den gamle pariserbiskop, der var død i 576, gjorde, da vikingerne i Paris antastede hans kloster. Det er de kilder, Skyum-Nielsen samlede og udgav under titlen *Vikingerne i Paris* i 1967.

Det er en større opgave i sig selv at klarlægge begivenhedernes gang i dette år, ikke mindst fordi togtet til Paris er blevet blandet sammen med et angreb på Saksen op ad Elben med angivelig hele 600 skibe, som Horik stod bag. Det er den almindelige opfattelse, at Horik ved

¹⁰ Annales Bertiniani 847.

den lejlighed overfaldt Hamborg¹¹ og derved gav anledning til, at Ansgar måtte flytte til Bremen, som så blev løsrevet fra Köln, med alle de trakasserier der senere fulgte af det, men der er også dem der mener, at Hamborg var sidste station på vejen for dem, som kom hjem fra Paris.¹² Sådan fremstår det i annalerne fra Fulda, og der er grund til at underkaste hele historien om angrebene på Paris og Hamborg og deres diplomatiske efterspil en fornyet undersøgelse. Det er nemlig vanskeligt at forstå, hvorfor Horik skulle returnere de skatte og de fanger, Regner havde gjort i Karls rige, til Ludvig og sende gesandter til ham for at gøre afbigt, hvis Ludvig ikke var den skadelidte.

Annalerne fra St. Bertin, der for denne periodes vedkommende er ført i pennen af Prudentius, som var biskop i Troyes, beretter under 845, at 120 skibe med normanner i marts sejlede op ad Seinen til Paris, idet de plyndrede vidt og bredt på begge sider af floden uden at møde ringeste modstand. Den vestfrankiske konge, Karl den Skaldede, traf ganske vist visse forberedelser til at gøre modstand, men han erkendte, at han og hans hær ingen chance havde for at overvinde vikingerne. Derfor gik han i forhandling med dem og overtalte dem til, mod udbetaling af 7000 pund sølv, ikke blot at afstå fra videre fremtrængen, men også til at vende om og forlade Seine-området.

Disse vikinger drog så tilbage ned ad Seinen til det åbne hav, og derpå hærgede de alle kystegnene med plyndring og brand. Lidt trøst rummede begivenhederne dog for de stakkels franker: »Selv om Gud, stærkt krænket af deres synder, i sin godhed og retfærdighed havde hjemsøgt de kristnes lande og riger så slemt, blev hedningene – for at selv de dog ikke vedvarende ustraffet skulle beskyldte den almægtigste og højst forudseende Gud for mangel på forsyn, eller i hvert fald for afmagt – da de havde plyndret og brændt et kloster og vendte tilbage med belæssede skibe, ved Guds dom enten blindet af mørke eller ramt af galskab i en sådan grad, at der knap nok undslap nogle ganske få, som kunne fortælle de andre om Guds magt.« Hvis vikingerne således først har tjent som Herrens redskab i hans hjemsøgelse af frankerne, og dernæst af samme Herre straffes for deres tjenester, så har det sikkert åbnet deres sind for budskabet i Pouls brev til romerne: »O, dyb af rigdom og visdom og indsigt hos Gud! Hvor uransagelige er ikke hans domme, og hvor usporlige hans veje!«¹³

¹¹ Således Janet Nelson, *Annals of St. Bertin*, 61.

¹² Således Horst Zettel, *Das Bild der Normannen und der Normanneneinfälle in westfränkischen, ostfränkischen und angelsächsischen Quellen des 8. bis 11. Jahrhunderts* (München 1977), 162. Jvf. Niels Lund, *Lið, leding og landeværn* (Roskilde 1996), 96-100).

¹³ Rom. 11, 33.

Horik, deres konge, sendte, bevæget heraf efter hvad der siges, sendemænd for fredens skyld til Ludvig, germanernes konge, og var villig til at frigive samtlige fanger og give skattene tilbage, så vidt det stod i hans magt.

Dette vikingetogt trak brede spor i litteraturen. Annalerne fra klostret Fontenelle, også kaldet St. Wandrille, som lå på højre Seinebred omtrent midtvejs mellem Rouen og havet, sætter navne på: »År 845 ... kom Regner, normannernes anfører, med sin flåde, og han nåede til Paris, og på den hellige påskeaften, det er den 28. marts, betrådte han byen«. ¹⁴

Annales Fuldenses beretter også om angrebet på Paris: »Normannerne hærgede Karls rige og sejlede ad Seinen lige til Paris; og da de både af ham og af landets indbyggere havde modtaget en klækkelig sum penge, trak de sig tilbage med fred. Også i Frisland kæmpede de, i tre sammenstød. I det første tabte de, men i de to næste vandt de og fældede en stor mængde mennesker. De plyndrede tillige en borg i Saksen og vendte ikke ustraffede tilbage.«

Annalerne fra Xanten, der næppe, som Pertz formodede, har noget med klostret Xanten at gøre, men er forfattet af en vis Gerward, der efter at have været hofbibliotekar hos Ludvig den Fromme indtrådte i klostret Lorsch og blev forvalter af et af dets godser nær Nymwegen, ¹⁵ véd at berette om de samme vikinger, foruden om at der var to jordskælv i Worms. De fortæller først, at i samme år overfaldt hedningene (gentiles) de kristne mange steder, men friserne dræbte mere end tolv tusinde af dem. Det var måske det slag i Frisland, som de ifølge Annales Fuldenses tabte.

En anden del af dem hjemsøgte Gallien, og der faldt seks hundrede af dem. Alligevel gav Karl dem på grund af sin ørkesløshed mange tusind pund guld og sølv, for at de skulle gå ud af Gallien, hvad de også gjorde. Trods det blev mange helgeners klostre ødelagt, og mange kristne førte de med som fanger. Denne anden del synes umiddelbart at være vores pariserfarere, men det bør bemærkes, at ifølge Fulda-annalerne udførtes angrebene på Frisland på hjemvejen fra Paris. De kan altså være del af de plyndringer af kystegnene, som de vikinger, der havde forladt Paris, udførte, da de var kommet ned ad Seinen og ud på det åbne hav. Pariserfarerne var i Paris allerede i slutningen af marts. Det taler for, at det var første led i togtet, og man kan acceptere, at Xanten-

¹⁴ MGH. Scriptores II, ed. G. H. Pertz (Hannover 1829), 302.

¹⁵ *Quellen zur karolingischen Reichsgeschichte*, zweiter Teil, Reinhold Rau. Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters, Freiherr vom Stein Gedächtnisausgabe, Band VI. (1969/1972), 9.

annalerne, der jo har en speciel interesse i Frisland, har sat begivenhederne her i centrum.

Xanten-årbøgerne fortæller videre om vikingernes skæbne, efter at de havde forladt Paris: »Herefter ramtes røverne (predones) af en vældig ulykke (ingenti clade), hvori også forbrydernes anfører, som havde udplyndret de kristne og de hellige steder, ved navn Reginher, omkom under Herrens slag. Efter en rådslagning kastede de lod om, fra hvilken af deres guder, de skulle bede om redning. Loddene faldt imidlertid ikke heldigt, og de lod sig derfor overtale til at kaste lod for Kristus. Da det faldt heldigere ud, gennemførte deres konge, *nomine Rorik* [sic], og hans folk to ugers faste, hvorpå ulykken (plaga) ophørte, og de sendte alle de kristne fanger, de havde, tilbage til deres hjemland.« Dette stykke henviser klart til omtalen af pariserfarerne ovenfor: her er tale om nogle, der har udplyndret de kristne og de hellige steder, de var predones. Det omtales først, at de førte mange kristne med sig som fanger, og her hører vi, at disse fanger atter løslodes. Den blindhed og galskab, som vi hørte om i annalerne fra St. Bertin, er imidlertid her blevet til en uspecificeret ulykke, og annalisten har, så lidt som kollegaen fra St. Bertin, bekymret sig om at forklare, hvordan den danske konge kom ind i billedet i forbindelse med Regners forbrydelser.

Talrige historier om angrebet på Paris findes også i St. Germain's mirakler: Vikinger trænger ind i Seinen og bemægtiger sig Rouen. Efter et længere ophold her med plyndringer i omegnen begyndte de at nærme sig Paris. Munkene i St. Germain pakker derfor deres skatte og relikvier ned og flygter med dem til skibs ad Seinen til Combs-la-Ville, ca. 30 km sydøst for byen. Vikingerne slog sig ned i Chalevanne, lige vest for Paris. Det mislykkedes dem at afbrænde de kirker her, som tilhørte St. Germain og Ste. Genevieve. Herefter går de ind i selve Paris, som de skal have fundet forladt af indbyggerne, og betræder selve klostret St.-Germain-des-Près. Da de her huggede i bjælkerne – for at bruge dem til skibe, forklarer Aimoinus¹⁶ – styrtede tre mand ned og døde, ifølge beretningen naturligvis ved St. Germain's mellemkomst.

Da klostrets beboere jo var flygtet til Combs-la-Ville, oplevede de ikke selv dette mirakel, men måtte have beretningen derom på anden hånd, nemlig gennem gesandter, som Ludvig den Tyske havde sendt til Horik, hvor de så i Danmark havde hørt om vikingernes oplevelser i Paris fra hjemvendte vikinger: »... det er sket. Thi de, som berettede disse ting for Ludvig, har hørt dem af dem, som dengang, da det skete, var til stede i

¹⁶ Og det har man vanskeligt ved at tro, da vikingeskibe jo byggedes af frisk træ; lagret træ var alt for hårdt at arbejde i.

kirken, så at de ikke kan ses muligvis at være opdigtet på en uværdig og fejlagtig måde.«¹⁷ Man har altså været bange for, at nogen kunne få denne kætterske tanke, længe før den systematiske kildekritiks tid – men ikke for at tage disse hedninge til vidner på Guds og St. Germain's gerninger!

Næste mirakel: en viking, der hugger i en marmorsøjle med sit sværd, får en visse hånd, hvori hans sværdhæfte sidder fast. Kobbo hører denne historie i Danmark, og fortæller den fire år senere under et besøg i St. Germain. Kobbo »så den mand stå hos i nærværelse af Horik, normannernes konge, hvis hånd forblev ubevægelig og udtørret ved den salige Germain's fortjenester.« Efter hans fortælling er der påvisning på søjlen: »De ilede straks til det sted, han havde henvist til, og efter at have fuldendt en bøn fandt de tretten spor på søjlen af de hug, som den vantro mand, der ikke bøjede sig for Kristus, havde vovet at gøre og hugge ... Og disse spor af slagene på søjlen er bevaret den dag i dag som vidnesbyrd for troende og lidet troende, overbeviste og vantro.«¹⁸ Det ligner prototypen på et aitiologisk sagn. Udgangspunktet er givetvis nogle mærker på en søjle, som kunne udlægges som hugspor – hvis man virkelig kan lokke nogen til at tro, at en viking, der endnu ikke var slået med vanvid, ville behandle sit vigtigste arbejdsredskab så tåbeligt – og man skal ikke have læst mange mirakelsamlinger, før man kan mobilisere en stor skepsis over for dokumentationen. Det var jo et krav, at disse mirakler var vidnefaste – og det blev de så.¹⁹

Tredie mirakel: Da vikingerne en anden gang krænker St. Germain's kloster, fyldes det pludselig af en tæt tåge. Herved bliver de slået af rædsel og siden hjemsøgt af blodgang og andre sygdomme, som mange døde af; som ved et mirakel i miraklet døde ingen af de kristne, som vikingerne havde hos sig, i samme forbindelse²⁰ – og det turde vise, at vi her har at gøre med mirakler af sædvanlig karakter, ikke med en historisk beretning om sygdomme. Disse sygdomme er alene rekvisitter, der skal udgøre den ramme, hvori Herren gør det mirakel at frelse sine, medens de vantro omkring dem dør på grusom vis. Men skræmt heraf bad de kong Karl om lov til at forlade hans rige. Det fremgår af Aimoinus, at de dog først modtog en tribut fra riget!

¹⁷ St. Germain's mirakler, kap. 3-12; citeret efter *Vikingerne i Paris. Beretninger fra 9. århundrede* oversat og forklaret af Niels Skyum-Nielsen. Selskabet til Historiske Kildeskrifters Oversættelse (1967).

¹⁸ St. Germain's mirakler, kap. 15-18.

¹⁹ Jvf. Tue Gad, Mirakel, *Kulturhistorisk Leksikon for Nordisk Middelalder* 11, 636-39.

²⁰ St. Germain's mirakler, kap. 19-20.

Fjerde mirakel: Der viste sig at være vin tilbage til munkenes forbrug hele året, da vikingerne havde forladt klostret!²¹

De normanner, der ikke døde i Paris af de i kap. 19-20 omtalte sygdomme, men nåede tilbage til deres hjemland, dræbtes der af den samme sygdom, eller blev dræbt på Horiks befaling. Regnar foreviser sit hjemførte guld og sølv, og da Horik er skeptisk over for hans beretning om indtagelsen af Paris, fremlægger han også en bjælke fra St. Germain's kloster og en bom fra Paris's byport. Da han beretter om, hvordan St. Germain var den eneste, som ydede modstand af betydning, overfaldes han af samme Germain med prygl. De andre kan naturligvis ikke se helgenen, men Regnar råber op om, hvordan St. Germain banker ham; i tre dage efter måtte han ligge i sengen og pleje sine sår. Han lader lave en guldstatue, som Kobbo skulle bringe til St. Germain for at hans lidelser kunne ophøre, men hans sygdom fortsætter, han hæver mere og mere og ender med at revne!

Hans fæller dør også, ramt af en indvortes sygdom, hedder det. »Men da den førnævnte normanniske konge var bange for, at han selv ligesom også de andre skulle gå til grunde ved en yderst ulykkelig død, befalede han, at alle tiloversblevne skulle halshugges og deres hoveder overgives til de kristne.« ... »Men den førnævnte normanniske konge befalede, at alle fanger i hans rige, som gik for at være kristne, skulle opsøges, og at de uden indsigelse fra nogen og med hæder og ærbødighed skulle vende tilbage til deres hjemland, hvor de var taget til fange.«²²

To ting fra de øvrige kilder findes altså her: Regnar døde i Danmark hos kong Horik, og Horik sendte, som Xanten-årbøgerne har det, de kristne fanger hjem, hvor de kom fra – men blindheden og galskaben er undervejs blevet til blodgang og andre indvortes sygdomme, opstået i en tågefylt kirke, og hvor Annales Xantenses tillægger Herren selv æren for Regnars død, har St. Germain forfatterne usurperet den for deres helgen. Endelig, hvor hjemsendelsen af de kristne fanger ifølge årbøgerne alene omfattede de fanger, Regner hjembrage fra sit togt, er den her udvidet til alle kristne fanger i Danmark. St. Germain nøjedes ikke med begrænsede mirakler!

Men Regnar var ikke den eneste, som var på krigsstien dette år. Annales Bertiniani fortæller også, at »Normannernes konge Horik sendte ad floden Elben 600 skibe ind i Germanien mod Ludvig. Sakserne gik

²¹ St. Germain's mirakler, kap. 21.

²² St. Germain's mirakler, kap. 30-31.

imod dem og blev med vor herre Jesu Christi hjælp sejrherre i det slag, der udviklede sig. Da de drog derfra, angreb og erobrede de en vis slavisk by.«

Men hvem er »de«? Horik og hans normanner eller sakserne? – Teksten lyder således: »Nortmannorum rex Horicus sexcentas naves per Albim fluvium in Germaniam adversus Hludovicum dirigit. Quibus Saxones occurrentes, commisso proelio, domini nostri Iesu Christi auxilio victores efficiuntur. Unde digressi, Sclavorum quandam impetunt et capiunt civitatem.« Som den grammatiske konstruktion er, hvor *Saxones* er subjekt i den foregående sætning: *Saxones ... victores efficiuntur*, bør de også være subjekt i den følgende sætning: *Sclavorum quandam impetunt et capiunt civitatem*. Det må altså være sakserne, der angreb en slavisk by.

Annales Xantenses fortæller, at medens hans broder Karl i det vestfrankiske rige sloges med vikingerne, indledte kong Ludvig med en stor hær et tog mod venderne. Da hedningene (gentiles) blev klar herover sendte de på deres side (e contra) gesandter ind i Saksen og sendte ham gaver og gidsler og bad om fred. Kongen skænkede dem fred og vendte hjem fra Saksen.

Umiddelbart oversætter vi, når vi arbejder med vikinger, alt hvad der kaldes hedninge ved vikinger, men dette sted giver kun mening, hvis det er de slaviske hedninge, der reagerer således på Ludvigs angreb; det kan ikke med nogen rimelighed være Horik, der sender gaver, gidsler og bøn om fred, fordi Ludvig angriber venderne. Når han i 845 fører en flåde op ad Elben, må sammenhængen må være den, at Horik blander sig i Ludvigs krig med slaverne, hvoraf abodriter og wilzer i hvert fald var gammel dansk interessesfære, men led nederlag; derpå har slaverne forhandlet sig til en fred, dog ikke uden at sakserne benyttede lejligheden til at plyndre en slavisk by. Det var ikke Horik, der gjorde det, og dermed falder den konstruktion, at det var Horik, der i 845 plyndrede og afbrændte Hamborg, med alle de følger, det fik for Ansgar og han ærkesæde.

Den hviler nemlig på en harmonisering af denne påstand i Annales Bertiniani om et angreb på en slavisk by med Fulda-annalernes oplysning om, at de vikinger, der havde været på færde i Frisland, angreb en borg i Saksen, kaldet Hamborg, på vej derfra. Men det var jo, ifølge Annales Fuldenses, de vikinger, der netop havde forladt Seinen, der var på færde her. Det fritager os for at antage, at den lærde Prudentius virkelig kunne finde på at kalde Hamborg, ærkesæde oprettet i Ludvig den Frommes tid, for en slavisk by, og for at tillægge ham en meget barbarisk grammatisk konstruktion, jvf. ovenfor – og det fritager os fra at

forklare, hvorfor Rimbert ikke dadler Horik for overfaldet på Hamborg.²³

Hvorfor gav Horik sig da i forhandling med den østfrankiske konge Ludvig den Tyske efter at en vikingehøvding ved navn Regnar havde plyndret først Paris i Karl den Skaldedes vestfrankiske rige, dernæst, bredt set, kystegnene fra Seine til Elben, hvoraf nogle, fra Seinens munding til Scheldes, sorterede under Karl, andre, fra Scheldes munding til Wesers, dvs. Frisland, under Lothar, og nogle, fra Weser mere eller mindre til Eideren, herunder Hamborg, under Ludvig?

Vi har altså en dansk vikingehøvding, som angriber Paris og efter at have ladet sig købe bort derfra boltrer sig i kystegnene mellem Seinen og Eideren. Og vi har en dansk konge, som på den ene side sender en flåde op ad Elben, tilsyneladende koordineret med nogle vendere, og samme konge tager sig på at dræbe nogle af dem, der havde været i Paris og andre steder og returnere deres bytte og fanger.

Kilderne fra St. Germain giver deres skytsengel æren herfor, og det er, hvad man kan forvente. Spørgsmålet er imidlertid, om Horiks adfærd kræver en overnaturlig forklaring,²⁴ eller vi kunne finde én, som i al enkelhed bare er naturlig?

Den mest nærliggende årsag til, at Horik sendte gesandter til Ludvig for fredens skyld, må være hans tog op ad Elben mod sakserne; det var endt med nederlag for Horik, og de slaver, han tilsyneladende stod i forbindelse med, havde fået plyndret en by af sakserne. Når han slog Regner og hans folk ihjel, så skyldes det ikke rædsel over Gud og St. Germain's mægtige gerninger. Det ligger snarere i fortsættelse af den politik han hidtil havde ført, som eksemplificeret ved hans påstand om at have fanget og dræbt dem, der generede kejser Ludvig syv år tidligere.

²³ Ian Wood, Christians and pagans in ninth-century Scandinavia. *The Christianization of Scandinavia*, ed. Birgit & Peter Sawyer, Ian Wood (Alingsås 1987), 36-67, s. 46-47.

²⁴ Sådanne er man som historiker naturligvis ikke tilgængelig for – men selv de lærdeste kan tilsyneladende ryste på hånden over for dem: i en note til sin oversættelse af *Kong Knuts Liv og Gerninger, eller Æresskrift for Dronning Emma* afviser Gertz i forbindelse med tekstens omtale af Sven Tveskægs død »En oftere hos engelske Forfattere genkommende Legende om, at Englands Skytshelgen, den hellige Eadmund, gennemborede ham med sin Lanse« med den begrundelse, at den er »aldeles uhjemlet« (23 n. 1). Kunne man da forestille sig så overbevisende hjemmel for en sådan begivenhed med en sådan aktør, at enhver videnskabelig tvivl måtte forstumme? I så fald kunne man naturligvis også overveje at tro, at St. Germain virkelig slog Regner ihjel, hvis blot vi havde haft troværdigere kilder dertil end mirakelsamlingerne fra hans kloster.

Denne udlægning sandsynliggøres ved at betragtes i en længere sammenhæng. Vi skal så langt tilbage som omkring 700. På det tidspunkt var det imperium, som merovingerne havde skabt, godt i gang med at smuldre. Yderprovinserne gjorde sig selvstændige, ville ikke længere betale tribut eller stille i frankernes hær. Sakserne havde egentlig aldrig været del af Frankeriget, men havde dog været allierede med det i perioder; nu stillede de sig ganske selvstændigt an, og ifølge Einhard var anledningen til Karl den Stores kampagne mod dem ikke så meget ønsket om at kristne dem som irritation over de grænseuroligheder, de påførte frankerne.²⁵

I Frisland optræder atter en frisisk kongeslægt, personificeret i Radbod, der herskede i begyndelsen af 700-tallet. Ian Wood fremsatte i begyndelsen af firserne det forslag, at når der ikke opstod det kaos i det sydlige nordsøområde, som man kunne forvente, når den dominerende magt gled ud af billedet, så måtte en anden magt være trådt i dens sted, og han pegede på Danmark.²⁶ Siden har ikke mindst fundet af vikingetidens Ribe med dens stærke vidnesbyrd om en regulerende kongemagt, men også nærmere undersøgelser af Danevirke overbevist os om, at der virkelig var en kongemagt at regne med i Danmark i første halvdel af 700-tallet, en kongemagt som realistisk kunne gøre en stærk indflydelse gældende dér, hvor merovingerne var faldet fra – og det vil først og fremmest sige i Frisland og Saksen.²⁷

Fra midten af 700-tallet begyndte Frankeriget at komme sig igen. Karl den Store blev konge sammen med sin broder Pippin i 768, enekonge fra 771, og han indledte straks en lang række krige for at genoprette imperiet. Krigen for at løse det saksiske problem begyndte allerede i 772, men det varede over tredive år, før målet var nået; hans nok som bekendte massakre på 4000 saksere foregik først i 804. Frisland måtte også undertvinges militært, og det siger næsten sig selv, at hvis danerne havde vænnet sig til at have indflydelse og indtægter her, i en grad så Godfred endnu ved sin død i 810 slet og ret regnede disse provinser som sine, som Einhard siger, så måtte det komme til konflikt mellem daner og franker. Når Karl tvangsforflyttede den saksiske befolkning nord for Elben og overlod disse egne til abodriterne, så var hensigten givetvis at afskære sakserne fra dansk støtte og indflydelse.²⁸

²⁵ Vita Karoli, cap. 7.

²⁶ Wood, Ian N., *The Merovingian North Sea*. Occasional Papers on Medieval Topics 1. (Alingsås 1983.)

²⁷ Se f. eks. Olaf Olsen, *Da Danmark blev til*. Seks radioforedrag (1999), 23-37.

²⁸ Timothy Reuter, *Germany in the Early Middle Ages, 800-1056*. (London and New York 1991), 66.

For Godfreds vedkommende sluttede disse problemer, da han blev myrdet af en af sine egne i 810, og da der derefter fulgte en periode med tronstridigheder, er de offensive interesser på dansk side nok trådt i baggrunden så længe.

Tronstridighederne kom imidlertid til at involvere udlandet, og gjorde det måske allerede fra mordet på Godfred: det kunne godt se ud, som om det var bestilt af frankerne, for Godfreds efterfølger kom påfaldende hurtigt overens med dem. Hemming afsluttede straks en traktat med Karl den Store.²⁹ Godfreds sønner drog i første omgang i landflygtighed, men i 814 vendte de hjem og overtog magten, hvorpå en repræsentant for de nu fordrevne rivaler til magten, Harald Klak, henvendte sig til frankerne om hjælp. Det fik han også. Ludvig den Fromme, som i 814 havde efterfulgt sin fader, sendte en hær ind i Danmark i 815, men skaffede ikke Harald Klak del i kongemagten. I ganske korte perioder lykkedes det for ham, men i 827 var det definitivt forbi, selv om Harald i 826 var gået så vidt som til at lade sig døbe og var styret hjem mod Danmark med Ansgar i sit følge.³⁰ Han må i stedet have trukket sig tilbage til det len, kejser Ludvig havde givet ham i Rüstringen ved Weser. Måske stod han bag angrebene på Dorestad fra 834 og fremefter, som en Harald blev belønnet for af Lothar i 841, men det er meget svært at holde rede på de Haralder, vi træffer i kilderne. Nogle mener, der er tale om én, andre at der er to, og måske er der i virkeligheden tre! Den Harald, som fik Walcheren, omtales i hvert fald som hedning, og det kunne Harald ikke længere kaldes.³¹

Det er derfor ikke sikkert, som jeg ellers har både troet og skrevet,³² at når Horik omkring dette tidspunkt begynder at samarbejde med kejser Ludvig, så skyldtes det, at Harald Klak nu havde tilsluttet sig Ludvigs fjender, nemlig hans sønner, som rejste flere oprør imod ham, således at Ludvig og Horik nu havde fælles fjender. Men fælles fjender havde de i bred forstand: Frisland var praktisk taget uden for Ludvigs kontrol; her havde flere vikingehøvdinge sat sig fast, somme tider havde frankerne anerkendt dem, fordi de ikke kunne sætte dem på porten allige-

²⁹ Peter Sawyer, *Da Danmark blev Danmark*. Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie, red. Olaf Olsen, 3 (1992), 109.

³⁰ Esben Albrechtsen (700-1523, 27) lader Harald Klak efter Godfredsønnernes hjemvenden fra Sverige i 814 »kun med frankisk støtte fastholde magten over en del af danerne«. Som de frankiske rigsannaler fremstiller forholdet, er der tale om en magtdeling snarere end en rigsdeling, jvf. Sawyer, *Da Danmark*, 111-15.

³¹ Se for eksempel Simon Coupland, From poachers to gamekeepers: Scandinavian warlords and Carolingian kings. *Early Medieval Europe* 7 (1998), 85-114, på 89-93.

³² Niels Lund, Allies of God or Man? The Viking Expansion in a European Perspective. *Viator. Medieval and Renaissance Studies* 20 (1989), 45-59, på 49.

vel, somme tider var det helt uformelt. Frisland var, som Janet Nelson har udtrykt det, i mange årtier i hænderne på danske krigsherrer.³³ Timothy Reuter betragter Frisland som en slags ingenmandsland mellem Danmark og Frankeriget, som ingen af dem havde rigtig kontrol over.³⁴ Mange af krigsherrerne var folk, som var fordrevet fra Danmark af Horik, der efter 827 fremstår som enekonge i Danmark, men havde fået et len af den frankiske konge. Det var derfor i Horiks interesse at få kontrol med Frisland af hensyn til den fare, de udgjorde for hans magt i Danmark, hvis de fik ressourcer til at føre krig mod ham; og så ville han naturligvis også gerne i al almindelighed genoprette sin faders indflydelse og indtægter i Frisland. Der ligger en klar bestræbelse i Horiks udenrigspolitik på at genoprette dansk indflydelse netop der, hvor hans fader havde haft den, hos friserne, hos sakserne og hos abodriterne. Han har måske med en vis rimelighed kunnet forestille sig, at hvis han ikke skulle konkurrere med kejseren om indflydelse i Frisland, så kunne han, til begges fordel, opnå større kontrol med det end nogen af dem kunne hver for sig.

Hos abodriterne var tilstanden nogenlunde den samme som hos danerne. Her var det blot det kejservenlige parti, som havde vundet overhånd, og hvis valget i virkeligheden har stået mellem at blive domineret af danerne eller af frankerne, kan det sidste måske have haft sine fordele. De var i det mindste lidt længere væk. Men det var naturligvis ingen stabil situation. Kejseren måtte ustandselig gribe ind og mægle mellem de stridende parter eller ligefrem håndtere oprør eller krig fra den kant.

Når man ser på Horiks politik, er det ganske klart, at han havde et skarpt blik for denne situation. Han havde også et skarpt blik for den indrepolitiske situation i Frankeriget, hvor sønnerne gjorde oprør mod faderen og samtidig vogtede på hinanden; ikke mindst vogtede de to ældre, Lothar og Ludvig, på den unge, Karl, født 823, som de ærlig og redelig betragtede som en streg i arveregnestykket.³⁵ Det var ikke fair af deres far sådan at lave nye arvinger med en ny ung kone!

De centrale begivenheder i dette forløb på frankisk side var følgende: I 829 rejste misfornøjede stormænd under ledelse af Lothar et oprør mod Ludvig; det var Lothars svigerfar grev Hugo af Tours og en grev

³³ Janet L. Nelson, *The Frankish Empire. The Oxford Illustrated History of the vikings*, ed. Peter Sawyer (Oxford 1997), 19-47, på 23- 25.

³⁴ Reuter, *Germany 800-1056*, 69.

³⁵ Se Janet L. Nelson, *Charles the Bald*. (London and New York 1992), kap. 5-6.

Matfried af Orleans, som Ludvig for deres uduelighed havde frataget deres poster året før. Det lykkedes dem i februar at afsætte Ludvig den Fromme, men i oktober samme år havde han atter fået samlet sine støtter. De tre sønner, der på dette tidspunkt var i spil som konger, Lothar i Italien, Ludvig i Bayern og Pippin i Akvitanien, toges til nåde og vendte tilbage til deres riger. De stillede sig imidlertid så vrangvilligt an derefter, at kejser Ludvig et par år senere fratog Pippin Akvitanien og gav det til den nu tiårige Karl.

Det medvirkede til, at kejserens sønner og andre fjender rejste et nyt oprør. Ludvigs hær svigtede ham i det afgørende slag, og han selv, dronning Judith og Karl blev taget til fange. Først efter ti måneder, i februar 834, var Ludvig tilbage i sadlen. Han blev under pomp og pragt genindsat i sit embede og iklædt kåbe og insignier ved en ceremoni i domkirken i Metz, og der fulgte et retsopgør, hvor ærkebispens af Rheims, Ebo, og Agobard af Lyon blev afsat for deres støtte til oprørerne.

Lothar måtte bankes hjem til Italien af en hær, men selv derefter var problemerne ikke slut. I den tid, faderen havde været sat uden for spillet, havde Lothar belønnet sine støtter med jordegods, som han blandt andet havde taget fra kirken, og skulle det returneres, som faderen forlangte, ville Lothar miste sine støtter.

Hertil kom, at kejseren nu traf foranstaltninger til at give sin yngste søn et rige. I 831 havde han lavet en deling af riget, som først skulle træde i kraft ved hans død, men som sønnerne havde taget forskud på under oprørene. Den gav Ludvig den Tyske Bayern, de frankiske lande øst for Rhinen, Thyringen, Saksen, Frisland og de nordligste egne vest for Rhinen, i dag det sydlige Holland. Trods sin andel i oprøret i 833-34 fik han lov at beholde det meste, mistede kun Frisland og det vest for Rhinen,³⁶ men da han i 838 atter gjorde sig fortjent til unåde, fratog faderen ham alt land undtagen Bayern.³⁷ For abodriterne implicerede det, at de gik fra at være Ludvig den Tyskes anliggende som direkte naboer til at være Kejser Ludvig den Frommes anliggende igen.

I 837 udstyrede kejseren Karl med et rige. Han fik først og fremmest en god bid i det nordlige Frankrig, mellem Seine og Meuse, men dertil Frisland. Hertil kom følgende år en del af Neustrien, mellem Seine og Loire, og da Pippin samme år døde, fik Karl også Akvitanien med i sit rige.³⁸ I 839 gennemførtes yderligere en deling, hvorved Lothar, som opnåede faderens tilgivelse for et nyt forsøg på en sammensværgelse

³⁶ Reuter, *Germany 800-1056*, 50.

³⁷ *Annales Bertiniani*, sub anno.

³⁸ Nelson, *Charles the Bald*, 96-97.

med Ludvig den Tyske, og Karl delte riget bortset fra Bayern; riget deltes i to dele, hvoraf Lothar valgte den østlige. Han fik herved rådighed over blandt andet Saksen, Frisland til Meuse, grevskaberne Hamaland, Betuwe og Teisterbant samt Dorestad. Ludvig den Tyske var stadig i unåde og fik intet.³⁹ Han gjorde derfor endnu et oprør, så fader Ludvig måtte til Bayern med en hær. På hjemvejen herfra blev han syg og døde den 20. juni 840 i Ingelheim.

Det er mod denne baggrund, vi skal se Horiks diplomatiske initiativer over for Frankerriget og senere Frankerrigerne. Frisland, som han i 838 tilbød at overtage, var kun i ringe grad under frankisk kontrol i det hele taget; her sad forskellige danske høvdinge i eksil og var til fare for alle deres naboer, danske som frankiske;⁴⁰ går man i detaljer, var de vistnok også involveret i togterne til England. Og han havde netop frataget Ludvig den Tyske det. Når Horik ikke også lagde billet ind på Saksen, er grunden nok, at det havde Ludvig taget under sit direkte styre.

Hvad abodriterne angår, så var der tilsyneladende sket det, at når Saksen nu ikke længere hørte under Ludvig den Tyske, så kom frankerne på så stor afstand, at man kunne frigøre sig fra deres overherredømme. I fortsættelse af den nedladende afvisning af Horiks tilbud om at overtage kontrollen med abodriterne får vi nemlig at vide, at abodriterne og wilzerne havde opsagt deres troskab, hvorfor greverne Adalgar og Egilo var blevet sendt afsted mod dem; disse grever var nu vendt tilbage med gidsler og løfter om at disse folk atter ville underkaste sig kejseren. Her var altså et problem, og Horik vælger det helt rigtige tidspunkt at søge at fremme sine interesser. Allerede året efter måtte kejseren også kommandere en saksisk hær afsted mod sorberne og wilzerne, som havde stukket et antal gårde i det saksiske grænseland i brand, og en anden hær mod abodriterne og linonerne – et andet slavisk folkeslag boende lige øst for Elben, syd for abodriterne – som atter havde gjort oprør.

Når Lothar brugte vikinger imod sin fader, som på sin side tilsyneladende havde ansat vikinger i selve Dorestad, så kan det ikke være nogen helt vanvittig tanke af Horik, at Ludvig også ville værdsætte hans tjenester på fronter, hvor han havde åbenbare problemer.

³⁹ *Annales Bertiniani*, sub anno.

⁴⁰ *Annales Fuldenses* taler 850 om normanneren Rurik, der i kejser Ludvigs tid sammen med sin broder Heriald besad Dorestad som len. Vi må altså tro, at kejser Ludvig havde forlenet det Dorestad, som vikinger angreb på Lothars vegne til skade for Ludvig, til et par normanniske høvdinge. Det bør ikke kunne være den samme Harald, som i 841 fik Walcheren netop for sine tjenester for Lothar ved at angribe Dorestad. Et sådant forræderi havde ikke kunnet undgå omtale.

På denne baggrund tager begivenhederne i 845 sig anderledes ud. I 843 havde de tre frankiske kongebrødre delt arven, og nu var Saksen atter kommet på Ludvig den Tyskes hænder; abodriterne var atter blevet hans anliggende, og han fik tid til at tage sig af dem i 844. De havde benyttet den periode efter kejserens død, hvor hans brødre stredes om arven og udkæmpede drabelige slag mod hinanden, til at falde fra riget, og i den situation er det uundgåeligt, at danerne også optræder på scenen og prøver at skaffe sig indflydelse ved at støtte formentlig den tysk-fjendtlige part blandt abodriterne. Ifølge annalerne fra Fulda lykkedes det tyskerne, da de havde dræbt abodriternes konge, at underlægge sig dem og sætte dem under tyske hertugers styre, eller i hvert fald under hertuger udpeget af tyskerne. Annalerne fra Xanten fortæller, at abodriterne, da de blev klar over Ludvigs planer, sendte gesandter til Saksen. Rimeligvis var det Ludvigs folk i Saksen, der stod for håndteringen af abodriterne. Således var situationen, da Horik i det følgende år, 845, sendte en stor flåde op ad Elben mod Ludvig og led nederlag til netop sakserne, som derpå plyndrede en slavisk by.

Det må være i denne kontekst, Horik har brug for at forhandle med Ludvig den Tyske. Den tyske greve Kobbo, fra Saksen, kommer til Danmark, og årbøgerne fra Fulda noterer, at da Ludvig holdt rigsmøde i Paderborn, i Saksen, i efteråret 845, så modtog han gesandter fra sine brødre, og, minsandten, fra normannerne og slaverne.

Man kunne også forestille sig, naturligvis, at det tillige havde med Hamborg at gøre. De vikinger, der havde været i Paris, havde på hjemvejen overfaldet Hamborg. Vi har tidligere set Horik fange og straffe vikinger, som havde generet Kejser Ludvig, og denne politik kunne han selvfølgelig tænkes at videreføre over for sønnerne. Man kunne vel også forestille sig, at Ludvig måtte overbevises om, at Regnar ikke havde angrebet Hamborg på Horiks vegne. Regnar kunne tilsyneladende vende hjem til Danmark med sit bytte, og tre år senere truer de frankiske konger i fællesskab Horik med, at hvis han ikke holder styr på sine undersåtter, så de ikke generer frankerne, så vil de hjemsøge ham med krig. Det har ikke været noget nemt ansvar for Horik at leve op til, for hvilken kontrol havde han i virkeligheden med dem? Mange af dem var som nævnt fordrevet fra Danmark af ham selv og stræbte efter at berøve ham magten.

I virkeligheden lægger annalerne fra St. Bertin op til, at det meget vel kan være plyndringen af Hamborg, der var anledning til Horiks tilbud om at sende fanger og bytte tilbage, ikke plyndringerne i Paris eller andre steder i Karl den Skaldedes rige. Rovet i Hamborg var sidste sta-

tion på vejen; først var de blevet betalt for at forlade Paris, siden havde de plyndret i kystegnene fra Seinen og nordpå, og det hele sluttede, da de, efter at have plyndret et vist kloster, ved den guddommelige retfærdighed blev slået med enten blindhed eller vanvid.

Dette kloster har man identificeret med St. Germain des Près i Paris, men denne by havde de forlængst forladt, da Herren langt om længe straffede dem. Det skete efter deres sidste gerning på togtet, og det var angrebet på Hamborg. Men munkene i St. Germain har usurperet denne begivenhed til deres helgens ære. Annalisten er her ikke afhængig af oplysninger fra St. Germain, hvor blindheden og vanviddet var blodstyrning og andet, som man måske kan oversætte til dysenteri,⁴¹ det er rent digt, som det meste af hvad der står i mirakelsamlingerne.

Og det giver da god mening hvis Horik, der netop havde lidt nederlag til sakserne, og dermed til Ludvig, efter et storstilet angreb, kom i tanker om at distancere sig fra Regner og hans gerninger og på den måde reparere lidt på forholdet til Ludvig.

⁴¹ F. eks. Wood, *Christians and pagans*, 47.

SUMMARY

The foreign policy of Horik I, king of Denmark 814-54.

Civilized Europeans of the ninth century appear to have regarded Scandinavian rulers with a certain condescension. Einhard described Godfred, opponent of Charlemagne, as a rather pompous barbarian who even gave out that he would visit the emperor himself with an army in Aix-la-Chapelle. When Godfred's son Horik (814-54) in 838 requested of Charlemagne's successor Louis the Pious that Frisia and the Abodrites be given over to him, this request, according to the Annals of St Berrin, 'seemed to the emperor so thoroughly inappropriate that he utterly scorned and ignored it'. In fact, Einhard admitted that the Franks were not at all confident that Godfred might not actually carry out his threat, and did Godfred the credit of counting Charlemagne's victory over him among the four most important victories in Charlemagne's long reign of almost constant warfare. It should also be noted that Horik was asking a quid pro quo. The envoys who brought his request to the emperor at Attigny began by reporting that, because of his loyalty to the emperor, Horik had captured and ordered to be killed the majority – or the leaders – of those pirates who had lately attacked the empire. The Danish king and the Frankish emperor apparently cooperated against mutual enemies, and in fact negotiations had been going on for years between them. A couple of years before, Horik had even complained to the emperor about the unjust killing of some Danish legates at Cologne and was given compensation for them.

The events of one particular year must be re-examined to clarify the whole picture. In 845 a certain Ragnar led a fleet against Paris. According to the Annals of St Bertin he was bought off and left Paris soon, and then proceeded to plunder in the coastal regions. Other annals confirm raiding in Frisia. Having raided 'a certain monastery' they were 'struck down by divine judgment either with blindness or insanity'. King Horik is said to have been so disturbed when he heard about this that he sent envoys to Louis the German, king of Eastern Frankia, for peace talks and was ready to release all the captives and restore all the property that Ragnar had seized. In the same year, according to the same annals, Horik sent a huge fleet up the Elbe against the Saxons, who belonged to Louis's kingdom but he was defeated. After this battle a certain civitas of the Slavs was attacked and captured – not, however, by Horik but by the victorious Saxons. This is clear from the grammar of the passage. According to the Annals of Fulda the attack on Hamburg was the end of Ragnar's plunderings in the coastal regions. The divine punishment inflicted upon the vikings, mentioned in the Annals of St Bertin, is echoed in the information that, having sacked Hamburg, the vikings 'returned, not without punishment'.

On this basis, accepting the St Bertin reference to a 'certain monastery' to be to Hamburg, there is little reason to doubt that divine punishment, of whatever nature it was, and Horik's intervention took place after Ragnar's sack of Hamburg. This story has, however, been thoroughly confused by the accounts of miracles allegedly performed by St Germain, written at his monastery in Paris. They claim the punishment inflicted upon Ragnar and his men for their saint, and the 'certain monastery' has therefore often been thought to be St Germain-des-Prés. This is no more credible than most miracula. Although Ragnar may have wrought some havoc before leaving Paris, the St Germain authors

clearly made away with Horik's reaction for the glorification of their own saint. Horik's offer to return booty and prisoners, and his killing off of those that did not die from the divine punishment, the latter, however, only reported in the *St Germain miracula*, has two possible explanations. Either Horik was continuing his policy of cooperation with Frankish rulers against vikings operating from Frisia, or he felt a need to oblige Louis the German after his own attack up the Elbe and his defeat at the hands of the Saxons.

Control of the Abodrites, Saxony and Frisia had a high priority in Horik's foreign policy. His father Godfred, according to Einhard, regarded these regions as his own, and he certainly had a strong influence among the Abodrites. Very likely, Danish rulers in the eighth century also had a strong position in Frisia and Saxony until Charlemagne restored Frankish power in these provinces. Horik aimed at restoring his father's influence in these parts. In Frisia his chief concern was probably not tribute but rather rivals like Harald Klak, who had been given a fief there by Louis the Pious in 826, as well as other claimants to the throne, or at least to a share in power in Denmark, like those nephews who in 850 forced him to share power with them. The Abodrites were a valuable source of income to Godfred when Charlemagne wanted them as allies against the Saxons, and Danish influence in Saxony was also important; Saxon magnates sought shelter in Denmark.

When Horik sought to negotiate his way back into these regions rather than fight for them, he showed great awareness of Frankish politics. He timed his offer to assume control of the Frisians and the Abodrites very carefully, in a situation when the Abodrites were rebelling and Frisia had just been taken away from Louis the German by his father who was finding it far from easy to control because of viking warlords carving out fiefs for themselves there, with or without imperial consent. His attack up the Elbe coincided with another Slav rebellion, now against Louis the German, and was probably an attempt to fish in troubled waters, if not a regular attempt to support the Abodrites. When it failed, he suddenly had good reason to put up a gentle face and oblige the German king by returning the booty and prisoners Ragnar had taken in Hamburg, whether Ragnar had been acting on Horik's command or he was one of those pirates, the likes of whom Horik had previously captured and executed, in his own interest as well as in that of Louis the Pious. Three years later the three Frankish kings jointly warned Horik that if he did not restrict Danish pirates from attacking the Frankish kingdoms, they would make war on him.